

Kohtulahendite kogumik

EUROOPA KOHTU OTSUS (neljas koda)

26. jaanuar 2023*

Eelotsusetaotlus – Riigihanked – Direktiiv 2014/24/EL – Artikli 57 lõike 4 punkt g –
Varasemas hankes esinenud puudujääkidele osutav fakultatiivne kõrvalejätmise alus –
Ettevõtjate ühendusega sõlmitud hankeleping – Selle lepingu lõpetamine – Kõigi ettevõtjate
ühenduse liikmete automaatne kandmine ebausaldusväärsete pakujate nimekirja –
Proportsionaalsuse põhimõte – Direktiiv 89/665/EMÜ – Artikli 1 lõiked 1 ja 3 – Õigus
tõhusale õiguskaitsevahendile

Kohtuasjas C-682/21,

mille ese on ELTL artikli 267 alusel Lietuvos Aukščiausiasis Teismase (Leedu kõrgeim kohus)
11. novembri 2021 otsusega esitatud eelotsusetaotlus, mis saabus Euroopa Kohtusse samal
päeval, menetluses

„HSC Baltic“ UAB,

„Mitnija“ UAB,

„Montuotojas“ UAB

versus

Vilniaus miesto savivaldybės administracija,

menetluses osalesid:

„Active Construction Management“ UAB, pankrotis,

„Vilniaus vystymo kompanija“ UAB,

EUROOPA KOHUS (neljas koda),

koosseisus: koja president C. Lycourgos (ettekandja), kohtunikud L. S. Rossi, J.-C. Bonichot,
S. Rodin ja O. Spineanu-Matei,

kohtujurist: M. Campos Sánchez-Bordona,

kohtusekretär: A. Calot Escobar,

* Kohtumenetluse keel: leedu.

arvestades kirjalikku menetlust,

arvestades seisukohti, mille esitasid:

- Leedu valitsus, esindajad: K. Dieninis, V. Kazlauskaitė-Švenčionienė ja E. Kurelaitytė,
- Tšehhi valitsus, esindajad: L. Halajová, M. Smolek ja J. Vlácil,
- Euroopa Komisjon, esindajad: P. Ondrůšek, A. Steiblytė ja G. Wils,

arvestades pärast kohtujuristi ärakuulamist tehtud otsust lahendada kohtuasi ilma kohtujuristi ettepanekuta,

on teinud järgmise

otsuse

- 1 Eelotsusetaotlus käsitleb küsimust, kuidas tõlgendada Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta (ELT 2014, L 94, lk 65) artikli 18 lõiget 1, artikli 57 lõike 4 punkti g ja lõiget 6 ning nõukogu 21. detsembri 1989. aasta direktiivi 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT 1989, L 395, lk 33) (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiviga 2014/23/EL (ELT 2017, L 94, lk 1)) artikli 1 lõikeid 1 ja 3.
- 2 Taotlus on esitatud kohtuvaidlustes, mille üks pool on „HSC Baltic“ UAB, „Mitnija“ UAB ja „Montuotojas“ UAB ja teine pool Vilniaus miesto savivaldybės administracija (Vilniuse linnavalitsus, Leedu; edaspidi „Vilniuse linn“), keda toetavad „Active Construction Management“ UAB (pankrotis) ja „Vilniaus vystymo kompanija“ UAB, ning mis puudutab küsimust, millised tagajärjed on HSC Balticu, Mitnija ja Montuotojase jaoks sellise riigihankelepingu lõpetamisel, mis sõlmiti ettevõtjate ühendusega, kuhu nad kuulusid.

Õiguslik raamistik

Liidu õigus

Direktiiv 89/665

- 3 Direktiivi 89/665 artiklis 1 „Läbivaatamise korra reguleerimisala ja kättesaadavus“ on sätestatud:

„1. Käesolevat direktiivi kohaldatakse [...] direktiivis [2014/24] osutatud lepingute suhtes [...].

[...]

Liikmesriigid võtavad [...] vajalikud meetmed tagamaks, et avaliku sektori hankijate tehtud otsuseid saaks läbi vaadata tõhusalt ja eelkõige võimalikult kiiresti kooskõlas selle direktiivi

artiklitega 2–2f, kui põhjenduseks on kõnealuste otsuste vastuolu riigihankeid reguleeriva liidu õigusega või seda õigust üle võtvate siseriiklike eeskirjadega.

[...]

3. Liikmesriigid tagavad, et üksikasjalike eeskirjade kohaselt, mida nad võivad kehtestada, on läbivaatamise kord kättesaadav vähemalt igale isikule, kellel on või on olnud huvi konkreetse lepingu sõlmimise vastu või kes on väidetava rikkumise tõttu kahju kannatanud või võib kahju kannatada.

[...]“.

Direktiiv 2014/24

4 Direktiivi 2014/24 põhjendustes 101 ja 102 on märgitud:

„(101) [A]valiku sektori hankijatele [tuleks] anda võimalus menetlusest kõrvaldada ettevõtjaid, kes on osutunud ebausaldusväärseteks, näiteks keskkonna- või sotsiaalsete kohustuste täitmata jätmise pärast, [...] või muu raske ametialaste eeskirjade rikkumise tõttu. [...]

[...] [Avaliku sektori hankijatel] peaks olema samuti võimalik kõrvaldada taotlejad ja pakkujad, kelle tegevus varasemates hankemenetlustes on osutanud suurtele puudustele seoses oluliste nõuetega, näiteks ei ole suudetud täita kohustusi, tarnitud toote või osutatud teenusega seoses on esinenud olulisi puudusi, mistõttu ei ole olnud võimalik neid kavandatud otstarbel kasutada, või on aset leidnud sobimatu käitumine, mis põhjustab tõsisid kahtlusi ettevõtja usaldusväärsuse suhtes. Siseriiklikus õiguses tuleks näha ette selliste kõrvaldamiste maksimaalne kestus.

Fakultatiivseid kõrvalejätmise põhjuseid kohaldades peaksid avaliku sektori hankijad pöörama erilist tähelepanu proportsionaalsuse põhimõttele. [...]

(102) Siiski tuleks võimaldada ettevõtjatele vastavusmeetmete võtmist kuriteo või väärteo tagajärgede heastamiseks ning edasiste rikkumiste tõhusaks ärahoidmiseks. Sellised meetmed võivad seisneda eelkõige personali- ja organisatsioonimeetmetes, nagu igasuguste suhete lõpetamine väärteos osalenud isikute või organisatsioonidega, sobivad personali ümberkorraldamise meetmed, aruandlus- ja kontrollisüsteemide rakendamine, sisekontrolliüksuse loomine nõuetele vastavuse jälgimiseks ning organisatsioonisiseste vastutus- ja hüvitamiseeskirjade vastuvõtmine. Kui sellised meetmed pakuvad piisavaid tagatisi, ei tohiks kõnealust ettevõtjat enam ainult eespool kirjeldatud põhjustel menetlusest kõrvaldada. [...]“.

5 Selle direktiivi artikli 18 „Riigihanke üldpõhimõtted“ lõikes 1 on sätestatud:

„Avaliku sektori hankijad kohtlevad ettevõtjaid võrdselt ja mittediskrimineerivalt ning tegutsevad läbipaistvalt ja proportsionaalselt.

[...]“.

6 Direktiivi artiklis 57 „Kõrvaldamise alused“ on sätestatud:

„[...]“

4. Avaliku sektori hankija võib jätta ettevõtja hankemenetluses osalemisest kõrvale või liikmesriigid võivad temalt nõuda ettevõtja hankemenetluses osalemisest kõrvalejätmist, kui ettevõtja on ühes järgmises olukorras:

[...]

g) kui ettevõtja puhul on esinenud tõsiseid või pidevaid puudujääke varasema riigihankelepingu või võrgustiku sektori hankijaga sõlmitud varasema hanklepingu või varasema kontsessioonilepingu kohase olulise nõude täitmisel, mille tulemusel on see leping tulnud enneajal lõpetada, makstud kahjutasu või rakendatud sellega võrreldavaid sanktsioone;

[...]

6. Iga ettevõtja, kes on mõnes lõigetes 1 ja 4 osutatud olukorras, võib esitada tõendeid selle kohta, et tema poolt võetud meetmed on piisavad tõendamaks tema usaldusväarsust, olenemata vastava kõrvaldamise aluste olemasolust. Kui selliseid tõendeid peetakse piisavateks, siis ei kõrvaldata asjaomast ettevõtjat hankemenetlusest.

Selleks peab ettevõtja tõendama, et on maksnud või võtnud kohustuse maksta hüvitist kuriteo või väärteoga põhjustatud mis tahes kahju eest, selgitanud põhjalikult asjaolusid, tehes uurimisorganitega aktiivset koostööd, ning võtnud konkreetseid tehnilisi ning organisatsiooni ja töötajatega seotud meetmeid, mis võimaldavad vältida edasisi kuritegusid või väärtegusid.

[...]

7. Liikmesriigid kehtestavad käesoleva artikli rakendamise tingimusi käsitlevad õigusnormid, võttes arvesse liidu õigust. Eelkõige määravad nad kindlaks kõrvaldamise perioodi maksimaalse pikkuse, kui ettevõtja ei ole võtnud lõikes 6 nimetatud meetmeid oma usaldusväarsuse tõendamiseks. Kui kõrvaldamise perioodi ei ole lõplikus otsuses kehtestatud, ei tohi see periood olla pikem kui [...] kolm aastat alates asjaomase sündmuse toimumise kuupäevast lõikes 4 osutatud juhtumite puhul.“

7 Sama direktiivi artikli 90 lõikes 1 on sätestatud:

Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid 18. aprilliks 2016. [...]“.

8 Direktiivi 2014/24 artiklis 91 on sätestatud:

„[Euroopa parlamendi ja nõukogu 31. märtsi 2004. aasta] direktiiv 2004/18/EÜ [ehitustööde riigihankelepingute, asjade riigihankelepingute ja teenuste riigihankelepingute sõlmimise korra kooskõlastamise kohta (ELT 2004, L 134, lk 114; ELT eriväljaanne 06/07, lk 132)] tunnistatakse kehtetuks alates 18. aprillist 2016.

[...]“.

Leedu õigus

Riigihangete seadus

- 9 Leedu Vabariigi riigihangete seaduse (Lietuvos Respublikos viešųjų pirkimų įstatymas) põhikohtuasjas kohaldatavas redaktsiooni (edaspidi „riigihangete seadus“) artikli 2 punktis 36 on sätestatud:

„Pakkuja on ettevõtja – füüsiline või eraõiguslik või avalik-õiguslik juriidiline isik, teine organisatsioon või selliste isikute ühendus, sealhulgas ettevõtjate ajutine ühendus, kes pakub turul ehitustööde tegemist, kaupade tarnimist või teenuste osutamist.“

- 10 Selle seaduse artiklis 46 on sätestatud:

„[...]

4. „Hankija jätab pakkuja hankemenetlusest kõrvale, kui:

[...]

- 6) pakkuja on jätnud täitmata käesoleva seaduse alusel sõlmitud hankelepingu [...] või kontsessioonilepingu või ei ole seda nõuetekohaselt täitnud ning see kujutab endast lepingu olulist rikkumist tsiviilseadustiku tähenduses [...], mille tõttu eelneva kolme aasta jooksul leping lõpetati või mille suhtes on eelneva kolme aasta jooksul tehtud lõplik kohtuotsus, millega rahuldati avaliku sektori hankija, võrgustikusektori hankija või lepingu sõlminud ametiasutuse kahju hüvitamise nõue, mis tugineb tõsistel või pidevatel puudujääkidel hankelepingu olulise tingimuse täitmisel pakkuja poolt, või on hankija kolme eelneva aasta jooksul vastu võtnud otsuse, milles tuvastatakse, et pakkuja puhul on lepingu olulise tingimuse täitmisel esinenud tõsised või pidevad puudujäägid ja seetõttu on kohaldatud leppetrahvi. [...]

[...]

8. Kui pakkuja ei vasta käesoleva artikli lõigetes 1, 4 ja 6 sätestatud nõuetele, ei jäta hankija teda hankemenetlusest kõrvale, kui on täidetud kaks järgmist tingimust:

- 1) pakkuja esitab hankijale teabe, et ta on võtnud järgmised meetmed:
- a) omal algatusel maksnud või võtnud kohustuse maksta hüvitist kahju eest, mille on põhjustanud käesoleva artikli lõigetes 1, 4 või 6 osutatud süütegu või rikkumine;
 - b) on vajaduse korral teinud koostööd, aidanud aktiivselt kaasa või võtnud muid meetmeid enda toime pandud süüteo või rikkumise uurimisel või väljaselgitamisel;
 - c) võtnud tehnilisi, organisatsioonilisi või juhtimismetmeid, mille eesmärk on ära hoida edasisi süütegusid või rikkumisi;
- 2) hankija on hinnanud pakkuja poolt vastavalt käesoleva lõike punktile 1 esitatud teavet ja võtnud vastu põhjendatud otsuse, et pakkuja poolt tema usaldusväärsuse tõendamiseks võetud meetmed on piisavad. [...].

- 11 Nimetatud seaduse artikli 91 lõikes 1 (eelotsusetaotluse esitanud kohtu viidatud versioonis) on sätestatud:

„Hankija avaldab hiljemalt kümne päeva jooksul riigihangete keskportaalis riigihankeasutuse kehtestatud korras teabe nende pakkujate kohta (pakkujate ühenduse korral kõigi selle liikmete kohta), kes on jätnud lepingu täitmata või ei ole seda nõuetekohaselt täitnud, ning juhul, kui rikkumine puudutab lepingu osa, mille täitmiseks kasutas pakkuja alltöövõttu, siis teabe ettevõtjate kohta, keda pakkuja kaasas ja kes olid võtnud kohustuse vastutada koos pakkujaga solidaarselt hankelepingu nõuetekohase täitmise eest [...]“

Tsiviilseadustik

- 12 Leedu Vabariigi tsiviilseadustiku (Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas) artiklis 6.6 on sätestatud:

„1. Võlgnike solidaarsust ei eeldata, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. See esineb üksnes seaduses sätestatud või poolte vahel kokku lepitud juhtudel ning juhul, kui kohustuse ese on jagamatu.

[...]

3. Võlgnike solidaarsust eeldatakse, kui kohustus puudutab teenuste osutamist, ühist tegevust või mitme isiku tegevusest tekkinud kahju hüvitamist.

[...]“.

- 13 Sama seadustiku artikli 6.15 lõikes 1 on sätestatud:

„Kui kohustuse täitmine on ühe solidaarvõlgniku süü tõttu võimatu, ei vabastata see teisi solidaarvõlgnikke vastutusest kohustuse täitmata jätmise eest.“

Vaidlus põhikohtuasjas ja eelotsuse küsimused

- 14 Vilniuse linn avaldas 7. detsembril 2016 teate riigihanke kohta, mille maksumus oli 21 793 166,72 eurot, ilma käibemaksuta, mitmeotstarbelise tervisekeskuse ehitamiseks (edaspidi „vaidlusalune hankeleping“).
- 15 Active Construction Management, HSC Baltic, Mitnija, Montuotojas ja „Axis Power“ UAB sõlmisid 30. jaanuaril 2017 ühistegevuse lepingu, mille kohaselt juhib Active Construction Management selle ettevõtjate ühenduse osalemist vaidlusaluses hankemenetluses ja riigihankelepingu sõlmimise korral ehitustöid. Samuti lepidi kokku, et panused ühistegevusse jagunevad järgmiselt: Active Construction Management 65%, HSC Baltic 15%, Axis Power 10%, Mitnija 5% ja Montuotojas 5%.
- 16 Vilniuse linn tunnistas 5. juunil 2017 vaidlusaluses hankes edukaks nimetatud ettevõtjate ühenduse. Kuna ehitustööde kestuseks oli määratud 18 kuud, pidi see hankeleping olema täidetud hiljemalt 5. detsembriks 2018.

- 17 Kuna ehitustööd ei olnud selleks tähtajaks lõpetatud, lükati tähtaeg edasi 28. maile 2020. Ka selle täiendava ajavahemiku jooksul ei valminud ehitustööd vastavalt ette nähtud ajakavale.
- 18 Active Construction Managementi juhataja taotlusel algatas Vilniaus apygardos teismas (Vilniuse regionaalne kohus, Leedu) 28. oktoobri 2019. aasta määrusega selle äriühingu suhtes pankrotimenetluse. Pankrotihaldur teatas 6. detsembril 2019 HSC Balticule, Mitnijale, Montuotojasele, Axis Powerile ning Vilniuse linnale pankrotimenetlusest ning sellest, et ettevõtjate ühenduse juht ei jätka vaidlusaluse hankelepingu täitmist.
- 19 Vilniuse linn teatas 22. jaanuaril 2020 HSC Balticule, Mitnijale, Montuotojasele ja Axis Powerile, et ta lõpetab vaidlusaluse hankelepingu olulise rikkumise tõttu, kuna see jättis maha ja järelevalveta ehitusplatsi, andmata uut tagatist, ei pidanud kinni tööde ajakavast ega sõlminud tsiviilvastutuskindlustuslepingut.
- 20 Need äriühingud esitasid Vilniaus apygardos teismasele (Vilniuse regionaalne kohus) kaebuse, milles palusid tunnistada õigusvastaseks vaidlusaluse hankelepingu lõpetamise Vilniuse linna poolt ja nende kandmise riigihangete keskportaalis ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja.
- 21 Kõnealune kohus jättis 27. augusti 2020. aasta otsusega selle kaebuse rahuldamata põhjendusel, et Vilniuse linn oli nõuetekohaselt teatanud ehitustööde probleemidest ettevõtjate ühenduse juhile ja teistele selle liikmetele. Kuna need äriühingud vastutasid solidaarselt vaidlusaluse hankelepingu nõuetekohase täitmise eest ja leping lõpetati, ei olnud hankijal mingit kaalutusõigust mitte lasta kanda kõiki ettevõtjate ühenduse liikmeid ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja. See kanne ei takistanud nimetatud äriühingutel enda usaldusväärstust taastada ja osaleda nii teistes hankemenetlustes.
- 22 HSC Baltic, Mitnija, Montuotojas ja Axis Power esitasid selle kohtuotsuse peale apellatsioonkaebuse Lietuvos apeliacinis teismasele (Leedu apellatsioonikohus). Viimati nimetatud jättis apellatsioonkaebuse 21. jaanuari 2021 otsusega rahuldamata, nõustudes esimese astme kohtu arutluskäiguga.
- 23 Viešųjų pirkimų tarnyba (Leedu riigihangete amet) kandis 22. jaanuaril 2021 Vilniuse linna algatusel ühenduse liikmed ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja.
- 24 HSC Baltic, Mitnija ja Montuotojas esitasid Lietuvos apeliacinis teismase (Leedu apellatsioonikohus) 21. jaanuari 2021. aasta otsuse peale kassatsioonkaebuse Lietuvos Aukščiausiasis Teismasele (Leedu kõrgeim kohus), kes on eelotsusetaotluse esitanud kohus.
- 25 HSC Baltic, Mitnija ja Montuotojas taotlesid 15. märtsil 2021 esialgse õiguskaitse korras eelotsusetaotluse esitanud kohtult nende nimede kustutamist ebausaldusväärsete pakkujate nimekirjast. Nimetatud kohus rahuldab selle taotluse 31. märtsi 2021 otsusega.
- 26 Nimetatud kohus tegi 11. novembril 2021 osalise otsuse kassatsioonkaebuse kohta, lükates tagasi HSC Balticu, Mitnija ja Montuotojase väited vaidlusaluse hankelepingu lõpetamise õigusvastasuse kohta.
- 27 Eelotsusetaotluse esitanud kohus leiab, et otsustamiseks nende äriühingute kandmise üle ebausaldusväärsete pakkujate loetellu, on vaja selgitada liidu õiguse ulatust.

- 28 Sellega seoses märgib eelotsusetaotluse esitanud kohus kõigepealt, et Leedu seadusandja võttis direktiivi 2014/24 üle hilinenult alates 1. juulist 2017, pärast selle direktiivi ülevõtmise tähtaja möödumist 18. aprillil 2016. Ta leiab siiski, et nimetatud direktiiv võib olla põhikohtuasjas kohaldatav.
- 29 Eelotsusetaotluse esitanud kohus küsib, kas kõigi selliste ettevõtjate automaatne kandmine ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja, kes õiguslikult vastutavad riigihankelepingu lõpetamise põhjustanud kohustuste rikkumise eest, on kooskõlas nõudega, et direktiivis 2014/24 ette nähtud hankemenetlustest kõrvale jätmise aluste kohaldamist tuleb hinnata individuaalselt.
- 30 Ta märgib, et arvestades direktiivi 89/665 artiklis 1 kasutatud väljendi „avaliku sektori hankijate tehtud otsused“ ulatust, võib ettevõtja kandmine ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja olla vaidlustatav akt. Leedu õigus aga ei võimalda sellesse nimekirja kandmist vaidlustada, kuna seda peetakse lihtsalt hankelepingu lõpetamise õiguslikuks tagajärjeks. Käesoleval juhul on Vilniaus apygardos teismasele (Vilniuse regionaalne kohus) aga esitatud kaebus, millega vaidlustakse nii hankelepingu lõpetamine kui ka kõnealune kanne. Kuna see kanne tehti pärast Lietuvos apeliacinis teismase (Leedu apellatsioonikohus) otsuse jõustumist, ei olnud eelotsusetaotluse esitanud kohtu sõnul esimeses astmes ja apellatsiooniasemes võimalik lahendada kaebuse seda osa, mis puudutab kõnealust kannet.
- 31 Neil asjaoludel otsustas Lietuvos Aukščiausiasis Teismas (Leedu kõrgeim kohus) menetluse peatada ja esitada Euroopa Kohtule järgmised eelotsuse küsimused:
- „1. Kas direktiivi [2014/24] artikli 18 lõiget 1, artikli 57 lõike 4 punkti g ja lõiget 6 ning direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 neljandat lõiku ja lõiget 3 tuleb tõlgendada (koos või eraldi, aga osutatud sätteid piiramata) nii, et hankija otsus kanda asjaomane ettevõtja hankijaga sõlmitud lepingu olulise rikkumise tõttu ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja, millega piiratakse teatud ajaks tema võimalust osaleda edaspidistes hankemenetlustes, on selline meede, mida saab kohtus vaidlustada?
2. Kui vastus esimesele küsimusele on jaatav, siis kas eespool viidatud liidu õiguse tingimusi tuleb tõlgendada (koos või eraldi, kuid neid sätteid piiramata) nii, et nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid ja nende kohaldamise praktika, mille kohaselt: a) hankija ei tee hankelepingu lõpetamisel selle olulise rikkumise tõttu ühtegi ametlikku (eraldi) otsust ettevõtja kandmise kohta ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja; b) ettevõtjat ei teavitata eelseisvast kandmisest ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja ja seetõttu ei ole tal võimalik esitada asjakohaseid selgitusi ja hiljem sellesse nimekirja kandmist tõhusalt vaidlustada; c) hankija ei hinda lepinguliste kohustuste täitmata jätmise asjaolusid individuaalselt ja kui riigihankeleping on selle olulise rikkumise tõttu õiguspäraselt lõpetatud, kantakse selle rikkumise eest õiguslikult vastutav ettevõtja seetõttu automaatselt ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja?
3. Kui vastus kahele esimesele küsimusele on jaatav, siis kas eespool viidatud ELi õiguse tingimusi tuleb tõlgendada (koos või eraldi, kuid neid sätteid piiramata) nii, et koostööpartnerid (ettevõtjate ühendusse kuuluvad pakkujad), kes täitsid riigihankelepingut, mis olulise rikkumise tõttu õiguspäraselt lõpetati, võivad tõendada oma usaldusväärset ja seeläbi vältida ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja kandmist, tuginedes muu hulgas täidetud lepinguosa maksumusele (väärtusele), ettevõtjate ühenduse juhi maksejõuetusele, selle juhi tegevusele ja hankija kaastegevusele lepingu rikkumises?“

Eelotsuse küsimuste analüüs

Sissejuhatavad märkused

- 32 Teine ja kolmas küsimus, mida tuleb analüüsida enne esimest küsimust, puudutavad korda, mille kohaselt kantakse ettevõtjad, kellega sõlmitud riigihankeleping lõpetatakse, ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja selleks, et nad hankemenetlustest osalemisest kõrvale jätta.
- 33 Asjaolu, et Vilniuse linn lõpetas vaidlusaluse hankelepingu, takistas põhikohtuasja kaebajatel ajutiselt osaleda teistes hankemenetlustes. Sellele lõpetamisele, millest neile teatati 22. jaanuaril 2020, järgnes 22. jaanuaril 2021 nende kandmine ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja. Seega tuleb teisele ja kolmandale küsimusele vastata, lähtudes direktiivist 2014/24, mis kehtis nendel kuupäevadel, ilma et oleks vaja hinnata, kas see direktiiv oli kohaldatav ajavahemikul 18. aprillist 2016, mil möödus direktiivi ülevõtmise tähtaeg, kuni 1. juulini 2017, mil see Leedus üle võeti.

Teine eelotsuse küsimus

- 34 Oma teise küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 2014/24 artikli 18 lõiget 1 ja artikli 57 lõike 4 punkti g tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid või praktika, mille kohaselt juhul, kui hankija lõpetab ettevõtjate ühendusega sõlmitud riigihankelepingu tõsiste või pidevate puudujääkide tõttu, mis põhjustasid selle lepingu olulise kohustuse täitmata jätmise, kantakse kõik selle ühenduse liikmed automaatselt ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja ja seega põhimõtteliselt takistatakse neil ajutiselt osaleda tulevastes riigihankemenetlustes.
- 35 Sellega seoses tuleb kõigepealt märkida, et direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punkt g võimaldab riigihankemenetluses osalemisest kõrvale jätta iga ettevõtja, kelle puhul on esinenud tõsiseid või pidevaid puudujääke varasema riigihankelepingu olulise nõude täitmisel, ja seda muu hulgas siis, kui nende puudujääkide tõttu on tulnud see leping lõpetada.
- 36 Nagu nähtub selle direktiivi põhjendusest 101, on selle fakultatiivse kõrvalejätmise aluse ese ja eesmärk välistada ettevõtjad, kelle usaldusväärsuse suhtes on tõsiseid kahtlusi nende tahtliku või hooletu tegevuse tõttu.
- 37 Kui liikmesriik kehtestab oma riigisisestes õigusnormides selle fakultatiivse hankemenetlusest kõrvalejätmise aluse kohaldamise tingimused, peab ta arvestama selle aluse olulisi tunnuseid, mis on väljendatud direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis g (vt selle kohta 19. juuni 2019. aasta kohtuotsus Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, punkt 33).
- 38 Lisaks peab selle fakultatiivse hankemenetlusest kõrvalejätmise aluse kohaldamine olema kooskõlas proportsionaalsuse põhimõttega, mis on liidu õiguse üldpõhimõte, mida riigihangete valdkonnas on korratud direktiivi 2014/24 artikli 18 lõikes 1. Selle põhimõtte järgimisele tuleb erilist tähelepanu pöörata nimetatud direktiivi artiklis 57 sätestatud fakultatiivse hankemenetlusest kõrvalejätmise aluse kohaldamisel (vt selle kohta 30. jaanuari 2020. aasta kohtuotsus Tim, C-395/18, EU:C:2020:58, punktid 45 ja 48 ning seal viidatud kohtupraktika).

- 39 Sellega seoses olgu märgitud, et esiteks peab kõrvalejätmine olema ajutine. Nimelt tuleneb direktiivi 2014/24 põhjendusest 101, et igas riigisiseses õigusaktis, millega määratakse kindlaks selle direktiivi artikli 57 lõike 4 punkti g kohaldamise tingimused, peab olema määratud kõrvalejätmise maksimaalne pikkus. Direktiivi artikli 57 lõikes 7 on täpsustatud, et kui lõplikus kohtuotsuses ei ole seda kindlaks määratud, ei tohi see olla pikem kui kolm aastat.
- 40 Teiseks peab asjaomasel ettevõtjal sellel hankemenetlustest kõrvalejätmise ajal olema lubatud osaleda sellistes menetluses – välja arvatud juhul, kui ta on lõpliku kohtuotsusega hankemenetlusest kõrvale jäetud –, kui ta esitab direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 6 kohaselt tõendid selle kohta, et tema võetud meetmed on piisavad tema usaldusväärsuse tõendamiseks. Sellega innustatakse ettevõtjaid võtma heastamismeetmeid (vt selle kohta 19. juuni 2019. aasta kohtuotsus Meca, C-41/18, EU:C:2019:507, punkt 40).
- 41 Kolmandaks nõuab proportsionaalsuse põhimõtte asjaomase ettevõtja tegevuse konkreetset ja individuaalset hindamist kõigi asjasse puutuvate asjaolude alusel (3. juuni 2021. aasta kohtuotsus Rad Service jt, C-210/20, EU:C:2021:445, punkt 40 ja seal viidatud kohtupraktika).
- 42 Käesoleval juhul nähtub eelotsusetaotlusest, et kui riigihankeleping lõpetatakse, kuna eduka pakkuja puhul esinevad tõsised või pidevad puudujäägid oluliste kohustuste täitmisel, toob see lõpetamine kohaldatavate riigisiseste õigusnormide kohaselt kaasa selle, et kõik ettevõtjad, kes õiguslikult vastutavad nimetatud lepingu nõuetekohase täitmise eest, kantakse nimekirja, mille eesmärk on võimaldada hankijatel teada saada nende ettevõtjate nimed, kes on jätnud täitmata või ei ole nõuetekohaselt täitnud riigihankelepinguid, ja keda seetõttu ei peeta usaldusväärseteks pakkujateks. Sellesse nimekirja kandmine toob kaasa kolme aasta jooksul kõrvalejätmise kõigist hankemenetlustest, välja arvatud juhul, kui asjaomane ettevõtja tõendab, et ta on võtnud sobivad heastamismeetmed.
- 43 Eelotsusetaotluse esitanud kohus selgitab, et praktikas kantakse niipea, kui on tehtud kohtulahend, millega kinnitatakse asjaomase hankelepingu lõpetamise õiguspärasus, kõik selle lepingu täitmise eest õiguslikult vastutavad ettevõtjad automaatselt sellesse nimekirja, ilma et võetaks ametlikult vastu otsus.
- 44 Mis puudutab küsimust, kas niisugused õigusnormid või praktika on kooskõlas direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis g ette nähtud fakultatiivse kõrvalejätmise aluse oluliste tunnustega ja selle direktiivi artikli 18 lõikes 1 väljendatud proportsionaalsuse põhimõttega, siis tuleb märkida, et nende õigusnormidega ei ole vastuolus see, kui portaali, mis on mõeldud lihtsustada riigihankemenetluste haldamist, kantakse nende ettevõtjate nimed, kelle puhul on varasema riigihankelepingu raames tuvastatud tõsised või pidevad puudujäägid mõne olulise kohustuse täitmisel.
- 45 Nagu nimelt on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktides 35 ja 36, on selle fakultatiivse hankemenetlusest kõrvalejätmise aluse eesmärk võimaldada piirata selliste ettevõtjate riigihankemenetluses osalemist, seades põhimõtteliselt neile nendes menetlustes osalemise keelu. Selline piirang on käesoleval juhul sätestatud riigihangete seaduse artiklis 46. Nimetatud seaduse artiklis 91 ette nähtud asjaomaste ettevõtjate kandmine elektroonilisse nimekirja, millega saavad tutvuda hankijad ja teised riigihangete valdkonnas pädevad asutused, näib olevat suunatud selle piirangu kohaldamise hõlbustamisele, kui eelotsusetaotluse esitanud kohtu kontrolli tulemusel ei ilmne vastupidist.

- 46 Siiski peab selleks, et see kord vastaks direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis g ette nähtud fakultatiivse kõrvalejätmise aluse olulistele tunnustele ja proportsionaalsuse põhimõttele, olema see korraldatud nii, et enne, kui ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja kantakse ettevõtja, kes kuulub lõpetatud riigihankelepingu sõlminud ettevõtjate ühendusse, hinnatakse konkreetselt kõiki asjaomase ettevõtja esitatud asjasse puutuvaid tõendeid tegemaks kindlaks, kas tema individuaalset tegevust arvestades ei ole teda sellesse nimekirja kantud põhjendamatult.
- 47 Seega ei saa nõustuda, et lepingu lõpetamisel tõsiste või pidevate puudujääkide tõttu lepingu täitmisel kvalifitseeritakse selline ettevõtja automaatselt ebausaldusväärseks ja jäetakse ajutiselt hankemenetlustest kõrvale, ilma et tema tegevust oleks enne konkreetselt ja individuaalselt hinnatud, lähtudes kõikidest asjasse puutuvatest asjaoludest.
- 48 Ent mõistagi võib liikmesriik direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis g ette nähtud fakultatiivse kõrvalejätmise aluse kohaldamise tingimuste kindlaksmääramisel ette näha eelduse, et iga ettevõtja, kes on riigihankelepingu nõuetekohase täitmise eest õiguslikult vastutav, loetakse osalenuks nende hankelepingu täitmisel esinenud tõsiste või pidevate puudujääkide tekkimises või säilimises, mille tõttu nimetatud leping lõpetati. Kui aga see hankeleping sõlmitakse selliste ettevõtjate ühendusega, kelle individuaalsed panused nende puudujääkide tekkimise ja nende heastamiseks tehtavate võimalike jõupingutuste vahel ei ole tingimata ühesugused, peab selline eeldus olema ümberlükatav, sest vastasel juhul kahjustataks selle fakultatiivse kõrvalejätmise aluse olulisi tunnuseid ja proportsionaalsuse põhimõtet, mida on korratud selle direktiivi artikli 18 lõikes 1.
- 49 Nimelt peab sõltumata sellise ettevõtjate ühenduse liikmete solidaarvastutusest direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis g ette nähtud fakultatiivse kõrvalejätmise aluse kohaldamine põhinema sellel, kas see individuaalne tegevus on tahtlik või hooletu.
- 50 Järelikult peab sellises olukorras, nagu on kõne all põhikohtuasjas, olema igal ettevõtjate ühenduse liikmel, kes on õiguslikult vastutav riigihankelepingu nõuetekohase täitmise eest, olema enne seda, kui ta kantakse ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja ja kellele seetõttu kohaldatakse riigihankemenetlustest ajutise kõrvalejätmise korda, võimalus tõendada, et puudujäägid, mille tõttu see leping lõpetati, ei olnud seotud tema individuaalse tegevusega. Kui pärast asjaomase ettevõtja tegevuse konkreetset ja individuaalset hindamist kõigist asjakohastest teguritest lähtudes ilmneb, et see ettevõtja ei olnud tuvastatud puudujääke põhjustanud ning temalt ei saanud mõistlikult eeldada, et ta oleks teinud nende puudujääkide heastamiseks rohkem, kui ta tegi, on direktiiviga 2014/24 vastuolus see, kui ta kantakse ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja (vt analoogia alusel 7. septembri 2021. aasta kohtuotsus *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, punktid 157 ja 158).
- 51 Seda tõlgendust ei lükka ümber asjaomase ettevõtja võimalus pääseda riigihankemenetlustes osalemisest kõrvalejätmisest, kui ta tõendab direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 6 kohaselt, et ta on võtnud heastamise meetmed, mille näited on loetletud selle direktiivi põhjenduses 102. Nimelt ei saa ettevõtjalt nõuda, et ta tõendaks heastamise meetmete võtmist, kuigi tema individuaalne tegevus ei ole seotud lepingu lõpetamiseni viinud puudujääkidega.
- 52 Kõiki eeltoodud kaalutlusi arvestades tuleb teisele küsimusele vastata, et direktiivi 2014/24 artikli 18 lõiget 1 ja artikli 57 lõike 4 punkti g tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus riigisisised õigusnormid või praktika, mille kohaselt juhul, kui hankija lõpetab ettevõtjate ühendusega sõlmitud riigihankelepingu tõsiste või pidevate puudujääkide tõttu, mis põhjustasid

selle lepingu olulise kohustuse täitmata jätmise, kantakse kõik selle ühenduse liikmed automaatselt ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja ja seega põhimõtteliselt takistatakse neil ajutiselt osaleda tulevastes riigihankemenetlustes.

Kolmas eelotsuse küsimus

- 53 Kolmanda küsimusega palub eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt selgitada, kas direktiivi 2014/24 artikli 18 lõiget 1 ja artikli 57 lõike 4 punkti g tuleb tõlgendada nii, et riigihankelingu sõlminud ettevõtjate ühenduse liikmest ettevõtja võib juhul, kui see leping lõpetatakse olulise kohustuse järgimata jätmise tõttu, tugineda nii enda kui ka kolmandate isikute, näiteks kõnealuse ettevõtjate ühenduse juhi olukorda puudutavatele asjaoludele, et tõendada, et tema kandmine ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja on põhjendamatu.
- 54 Nagu on märgitud käesoleva kohtuotsuse punktis 50, tuleb riigihankelingu lõpetamise korral tõsiste või pidevate puudujääkide tõttu anda igale lepingu sõlminud ettevõtjate ühenduse liikmele võimalus tõendada enne ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja kandmist ja selle tagajärjel talle riigihankemenetlustest ajutiselt kõrvalejätmise korra kohaldamist, et tema individuaalne tegevus selle lepingu täitmisel ei olnud nende puudujääkidega seotud.
- 55 Selleks et tõendada, et tema individuaalne tegevus ei ole neid puudujääke põhjustanud ja temalt ei saanud mõistlikult eeldada, et ta oleks teinud nende puudujääkide heastamiseks rohkem, kui ta tegi, peab asjaomasel ettevõtjal olema võimalik esitada mis tahes tõend, mida ta peab asjakohaseks.
- 56 Nimelt ei ole direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis g sisalduvas väljendis täpsustatud, millistel asjaoludel tuleb ettevõtjate ühenduse liiget pidada seotuks puudujääkidega, mille tõttu leping lõpetati. Seega võimaldab see säte igal riigihankelingu sõlminud ettevõtjate ühenduse liikmel tugineda mis tahes enda või kolmanda isiku olukorda puudutavale asjaolule, millega on võimalik tõendada, et seda kõrvalejätmise alust ei saa tema suhtes kohaldada.
- 57 Lõpetatud hankelingu sõlminud hankija ja vajaduse korral asja arutav kohus peab direktiivi artikli 18 lõikes 1 väljendatud proportsionaalsuse põhimõttest tuleneva konkreetse ja individuaalse hindamise raames kindlaks määrama, milline kaal igal esitatud tõendil on.
- 58 Eeltoodut arvestades tuleb kolmandale küsimusele vastata, et direktiivi 2014/24 artikli 18 lõiget 1 ja artikli 57 lõike 4 punkti g tuleb tõlgendada nii, et riigihankelingu sõlminud ettevõtjate ühenduse liikmest ettevõtja võib juhul, kui see leping lõpetatakse olulise kohustuse järgimata jätmise tõttu, tugineda – tõendamaks, et tema kandmine ebausaldusväärsesse pakkujate nimekirja on põhjendamatu – mis tahes tõendile, sealhulgas kolmandaid isikuid, näiteks selle ühenduse juhti puudutavatele asjaolule, millega on võimalik tõendada, et ta ei põhjustanud selle lepingu lõpetamise tinginud puudujääke ja temalt ei saanud mõistlikult eeldada, et ta oleks teinud nende puudujääkide heastamiseks rohkem, kui ta tegi.

Esimene küsimus

- 59 Esimese küsimusega soovib eelotsusetaotluse esitanud kohus sisuliselt teada, kas direktiivi 89/665 artikli 1 lõikeid 1 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik, kes näeb ette direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punkti g kohase fakultatiivse kõrvalejätmise aluse kohaldamise tingimuste kehtestamisel, et ettevõtjad kantakse juhul, kui nendega sõlmitud riigihankeleping lõpetatakse olulise kohustuse

järgimata jätmise tõttu, ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja ja seega põhimõtteliselt jäetakse ajutiselt kõrvale tulevastes riigihankemenetlustes osalemisest, peab tagama õiguse vaidlustada sellese ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja kandmine.

- 60 Direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 kohaselt peavad liikmesriigid võtma vajalikud meetmed tagamaks, et hankijate otsuseid saaks läbi vaadata tõhusalt ja eelkõige võimalikult kiiresti, kui vaidlustamise põhjenduseks on kõnealuste otsuste vastuolu riigihankeid reguleeriva liidu õigusega või seda õigust üle võtvate riigisiseste eeskirjadega. Vastavalt nimetatud direktiivi artikli 1 lõikele 3 on läbivaatamise kord kättesaadav vähemalt igale isikule, kellel on või on olnud huvi konkreetse lepingu sõlmimise vastu või kes on väidetava rikkumise tõttu kahju kannatanud või võib kahju kannatada.
- 61 Nende sätetega direktiivis 89/665 soovitakse tagada, et liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvate riigihangete valdkonnas järgitakse täielikult õigust tõhusale õiguskaitsevahendile ja õiglasele kohtulikule arutamisele, mis on ette nähtud harta artikli 47 esimeses ja teises lõigus (7. septembri 2021. aasta kohtuotsus *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, punkt 128).
- 62 Seda silmas pidades tuleb direktiivi 89/665 artikli 1 lõikes 1 sisalduvat mõistet „hankijate tehtud otsused“ tõlgendada laialt. Iga hankija otsus, mis kuulub riigihankeid käsitlevate liidu õigusnormide kohaldamisalasse ja mille puhul on kahtlus, et see on nendega vastuolus, peab alluma selles direktiivis ette nähtud kohtulikule kontrollile. See mõiste viitab seega üldiselt hankija otsustele, tegemata nendel otsustel vahet nende sisu või vastuvõtmise aja alusel ega näe seoses viidatud otsuste laadi ja sisuga ette ühtegi piirangut (vt selle kohta 7. septembri 2021. aasta kohtuotsus *Klaipėdos regiono atliekų tvarkymo centras*, C-927/19, EU:C:2021:700, punkt 105).
- 63 Selle direktiivi artikli 1 lõikes 3 kasutatud sõnastust „iga isik, kellel on või on olnud huvi konkreetse lepingu sõlmimise vastu või kes on väidetava rikkumise tõttu kahju kannatanud või võib kahju kannatada“ tuleb samuti tõlgendada laialt nii, et selles direktiivis sisalduvaid eeskirju kohaldatakse iga isiku suhtes, kelle huvi sellise lepingu sõlmimise vastu on mõjutanud mõni hankija otsus.
- 64 Kui – nagu käesoleval juhul – ettevõtjate ühenduse liikmed on nendega sõlmitud riigihankelepingu lõpetamise tagajärjel kantud hankija poolt või tema algatusel ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja ja seega ajutiselt kõrvale jäetud tulevastes hankemenetlustes osalemisest, kujutab see kanne, mis mõjutab iga ettevõtja huvi sõlmida liidu õiguse kohaldamisalasse kuuluvaid riigihankelepinguid, endast hankija tehtud otsust direktiivi 89/665 artikli 1 lõike 1 tähenduses. Nagu nähtub teise ja kolmanda küsimuse analüüsist, peab see otsus vastama direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punktis g ette nähtud fakultatiivse kõrvalejätmise aluse olulistele tunnustele ning olema kooskõlas direktiivi artikli 18 lõikes 1 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega. Nende sätete või mis tahes muu liidu õigusnormi väidetava rikkumise korral peab direktiivi 89/665 artikli 1 lõigete 1 ja 3 kohaselt olema väidetavalt kahju kannatanud isikul tõhus õiguskaitsevahend.
- 65 Ent võimalus vaidlustada riigihankelepingu lõpetamine, mille tagajärjel kanti nad ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja, ei ole riigihankelepingu sõlminud ettevõtjate ühenduse liikmete jaoks tõhus õiguskaitsevahend vaidlustamiseks otsus kanda nad sellesse nimekirja ja seega põhimõtteliselt jätta nad kõrvale tulevatest riigihankemenetlustest. Nimelt võivad ühelt poolt

sellise lõpetamise ja teiselt poolt nende kannete ja hankemenetlustest kõrvalejätmise õiguspärasus liidu õiguse seisukohast sõltuda – nagu nähtub teise küsimuse analüüsist – erinevatest asjaoludest.

- 66 Seega, kui lõpetatud hankeleping sõlmiti ettevõtjate ühendusega, peab igal selle ettevõtjate ühenduse liikmel olema võimalik vaidlustada ebausaldusväärsete pakkuja nimekirja kandmine, millest põhimõtteliselt tuleneb, et ta jäetakse tulevastest hankemenetlustest kõrvale.
- 67 Eeltoodut arvestades tuleb esimesele küsimusele vastata, et direktiivi 89/665 artikli 1 lõikeid 1 ja 3 tuleb tõlgendada nii, et liikmesriik, kes näeb ette direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punkti g kohase fakultatiivse kõrvalejätmise aluse kohaldamise tingimuste kehtestamisel, et ettevõtjate ühenduse liikmed kantakse juhul, kui nendega sõlmitud riigihankeleping lõpetatakse olulise kohustuse järgimata jätmise tõttu, ebausaldusväärsete pakkuja nimekirja ja seega põhimõtteliselt jäetakse nad ajutiselt kõrvale tulevastes riigihankemenetlustes osalemisest, peab tagama neile ettevõtjatele õiguse kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit vaidlustamiseks sellesse nimekirja kandmine.

Kohtukulud

- 68 Kuna põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus eelotsusetaotluse esitanud kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse liikmesriigi kohus. Euroopa Kohtule seiskohtade esitamisega seotud kulud, välja arvatud poolte kohtukulud, ei hüvitata.

Esitatud põhjendustest lähtudes Euroopa Kohus (neljas koda) otsustab:

- 1. Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta ja direktiivi 2004/18/EÜ kehtetuks tunnistamise kohta artikli 18 lõiget 1 ja artikli 57 lõike 4 punkti g**

tuleb tõlgendada nii, et

nendega on vastuolus riigisisesed õigusnormid või praktika, mille kohaselt juhul, kui hankija lõpetab ettevõtjate ühendusega sõlmitud riigihankelepingu tõsiste või pidevate puudujääkide tõttu, mis põhjustasid selle lepingu olulise kohustuse täitmata jätmise, kantakse kõik selle ühenduse liikmed automaatselt ebausaldusväärsete pakkuja nimekirja ja seega põhimõtteliselt takistatakse neil ajutiselt osaleda tulevastes riigihankemenetlustes.

- 2. Direktiivi 2014/24 artikli 18 lõiget 1 ja artikli 57 lõike 4 punkti g**

tuleb tõlgendada nii, et

riigihankelepingu sõlminud ettevõtjate ühenduse liikmest ettevõtja võib juhul, kui see leping lõpetatakse olulise kohustuse järgimata jätmise tõttu, tugineda tõendamaks, et tema kandmine ebausaldusväärsesse pakkuja nimekirja on põhjendamatult, mis tahes tõendile, sealhulgas kolmandaid isikuid, näiteks selle ühenduse juhti puudutavatele asjaoludele, millega on võimalik tõendada, et ta ei põhjustanud selle lepingu lõpetamise tinginud puudujääke ja temalt ei saanud mõistlikult eeldada, et ta oleks teinud nende puudujääkide heastamiseks rohkem, kui ta tegi.

3. Nõukogu 21. detsembri 1989. aasta direktiivi 89/665/EMÜ riiklike tarne- ja ehitustöölepingute sõlmimise läbivaatamise korra kohaldamisega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (muudetud Euroopa Parlamendi ja nõukogu 26. veebruari 2014. aasta direktiiviga 2014/23/EL) artikli 1 lõikeid 1 ja 3

tuleb tõlgendada nii, et

liikmesriik, kes näeb ette direktiivi 2014/24 artikli 57 lõike 4 punkti g kohase fakultatiivse kõrvalejätmise aluse kohaldamise tingimuste kehtestamisel, et ettevõtjate ühenduse liikmed kantakse juhul, kui nendega sõlmitud riigihankaleping lõpetatakse olulise kohustuse järgimata jätmise tõttu, ebausaldusväärsete pakkujate nimekirja ja seega põhimõtteliselt jäetakse ajutiselt kõrvale tulevastes riigihankemenetlustes osalemisest, peab tagama neile ettevõtjatele õiguse kasutada tõhusat õiguskaitsevahendit vaidlustamaks sellesse nimekirja kandmine.

Allkirjad